

ПОНЯТТЯ ТА СТРУКТУРА ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ХІМІЇ**Є. В. Кочерга**

Комунальний заклад вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти»

Дніпропетровської обласної ради»

вул. Володимира Антоновича, 70, м. Дніпро, 49006, Україна. E-mail: blago-2013@ukr.net

Обґрунтовано теоретичні основи визначення поняття про здоров'язбережувальну компетентність вчителя хімії як одну з ключових компетентностей, яка визначає якість життя та професійної діяльності. На основі аналізу наукових і методичних праць вітчизняних та зарубіжних дослідників подано авторське визначення цього поняття та розкрито зміст основних структурних елементів здоров'язбережувальної компетентності вчителя хімії, а саме когнітивного, діяльнісного, особистісного та ціннісно-мотиваційного компонентів. Зазначено, що когнітивний та діяльнісний компоненти визначають специфіку здоров'язбережувальної компетентності саме вчителя хімії та її відмінність від такої компетентності вчителів інших навчальних дисциплін. Результати цього дослідження можуть враховуватися при розробці освітніх та професійних програм та, відповідно, навчальних планів для курсів підвищення кваліфікації вчителів хімії в закладах післядипломної освіти.

Ключові слова: здоров'язбережувальна компетентність, вчитель хімії, когнітивний компонент, діяльнісний компонент, особистісний компонент, ціннісно-мотиваційний компонент.

ПОНЯТИЕ И СТРУКТУРА ЗДОРОВЬЕСБЕРЕГАЮЩЕЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ УЧИТЕЛЯ ХИМИИ**Е. В. Кочерга**

Коммунальное заведение высшего образования «Днепровская академия непрерывного образования»

Днепропетровского областного совета»

ул. Владимира Антоновича, 70, г. Днепр, 49000, Украина. E-mail: blago-2013@ukr.net

Обосновано теоретическую базу определения понятия о здоровьесберегающей компетентности учителя химии как одной из ключевых компетентностей, которая определяет качество жизни и профессиональной деятельности. На основе анализа научных и методических трудов отечественных и зарубежных исследователей представлено авторское определение этого понятия и раскрыто содержание основных структурных элементов здоровьесберегающей компетентности учителя химии, а именно когнитивного, деятельностного, личностного и ценностно-мотивационного компонентов. Отмечено, что когнитивный и деятельностный компоненты определяют специфику здоровьесберегающей компетентности именно учителя химии и ее отличие от такой компетентности учителей других учебных дисциплин. Результаты этого исследования могут быть учтены при разработке образовательных и профессиональных программ, а также, соответственно, учебных планов для курсов повышения квалификации учителей химии в заведениях последипломного образования.

Ключевые слова: здоровьесберегающая компетентность, учитель химии, когнитивный компонент, деятельностный компонент, личностный компонент, ценностно-мотивационный компонент.

АКТУАЛЬНІСТЬ РОБОТИ. Проблема здоров'язбереження на сьогодні є однією з найактуальніших зважаючи на зростання кількості та масштабності факторів, які призводять до погіршення здоров'я населення. Система освіти покликана стати фундаментом, який закладає усвідомлене та відповідальне ставлення до здоров'я, до способів його збереження та зміцнення. Беззаперечно, важливим є здоров'я підростаючого покоління, але водночас потребує великої уваги і здоров'я вчителів, оскільки саме вони мають безпосередній та найвагомий вплив на формування здоров'я учнів за рахунок створення комфортного психологічного клімату в освітньому середовищі.

На думку С. Червко, Україна зможе досягти бажаного рівня європейських стандартів життя лише за умови, що громадяни матимуть компетенції щодо збереження здоров'я та матимуть бажання та змогу ними послуговуватися. Досягненню цих цілей, безумовно, покликана сприяти освіта, адаптована до всіх етапів життєвого циклу людини і спроможна дати останній знання для захисту та самозахисту її здоров'я [1].

На сьогоднішньому етапі розвитку освіти здоров'я є педагогічною категорією, а здоров'язбереження є об'єктом педагогічного впливу. Цінність та

важливість здоров'я визначається і на законодавчому рівні у Конституції України (1996 р.), Законах України «Про освіту» (2017 р.), «Про вищу освіту» (2014 р.), Концепції Нової української школи (2016 р.), Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 р. (2013 р.). У зазначених документах наголошується на важливості фізичного та психічного здоров'я всіх учасників освітнього процесу.

Зважаючи на тенденцію «старіння» педагогічних кадрів (на 2017-2018 рр. 27,9% українських вчителів мають вік 41-50 років, 22,8% – вік від 51-60 років, 12,4 % – вік понад 61 рік) [2] особлива роль належить післядипломній педагогічній освіті, оскільки вона має змогу гнучко реагувати на зміни, що відбуваються в суспільстві та сприяти професійному зростанню вчителів, у тому числі й у питаннях здоров'язбереження. Запровадження компетентнісного підходу в освіті передбачає необхідність дослідження теоретичних основ розвитку компетентностей вчителів у системі післядипломної освіти.

Аналіз наукової та методичної літератури дає змогу стверджувати, що питання здоров'язбереження розглядаються у працях багатьох дослідників. Зокрема, розроблено: теоретичні та методичні основи формування здоров'язбережувальної компе-

тентності (ЗЗК) майбутніх вчителів (Л. Безугла, В. Бобрицька, Т. Бондаренко, Д. Воронін, В. Єфімова, Л. Соколенко); теоретичні та методичні основи розвитку здоров'язбережувальної компетентності вчителів (О. Антонова, І. Василяшко, Т. Желєзна, Н. Калька, С. Макаренко, Н. Поліщук, М. Шеян); теоретико-методичні підходи до професійної підготовки вчителів хімії (О. Блажко, Н. Буринської, Л. Величко, Н. Шиян, О. Ярошенко). У дослідженні М. Чуркіної розкрито технологію формування здоров'язбережувальної компетентності студентів – майбутніх вчителів хімії у навчальному процесі педагогічного університету [3].

С Федоренко та Л. Бутко зазначають, що без ключових компетентностей практично неможливе повноцінне функціонування людини в суспільстві як соціального суб'єкта, успішне оволодіння професією і спеціальністю, навчання протягом життя як навчального суб'єкта, успішна реалізація професійного потенціалу в професійній діяльності як професійного суб'єкта [4], а здоров'язбережувальна компетентність як раз і є однією з ключових, саме тому має важливе значення для кожної людини.

Метою роботи є розкриття змісту та структури здоров'язбережувальної компетентності вчителів хімії.

МАТЕРІАЛ І РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ. У наших попередніх дослідженнях ми визначали, що причинами погіршення здоров'я є недостатня вмотивованість до здорового способу життя, відсутність необхідних знань про здоров'я, способи його збереження та зміцнення, пріоритет інших цінностей (гроші, кар'єра та ін.) перед здоров'ям, малорушливий спосіб життя, дидактогенні причини (великі навчальні навантаження, недостатній позитивний мікроклімат у закладі освіти) та погіршення екологічної ситуації в навколишньому середовищі [5]. Компетентнісний підхід в освіті покликаний інтегрувати позитивний досвід класичної педагогічної науки з інноваціями, які прийшли в освіту з розвитком процесів глобалізації та інформатизації.

Компетентнісний підхід у здоров'язбереженні передбачає партнерську діяльність педагогів та тих, хто навчається задля вирішення спільної мети – збереження та зміцнення здоров'я. Планування освітнього процесу повинно здійснюватися на основі усвідомлених та чітко прописаних результатах і цілях вивчення тієї чи іншої дисципліни. За умови ефективного використання компетентнісний підхід в освіті дозволяє сфокусуватися крім простої передачі знань і розвитку навичок ще й на формуванні ставлення до використання отриманих знань і навичок та на оцінці цього процесу [6].

Аналіз праць дослідників з проблематики здоров'язбереження в освіті показав, що вирізняють декілька варіантів дефініції поняття про ЗЗК: здоров'язбережувальна компетентність, здоров'язберігаюча компетентність, здоров'язберігальна компетентність та компетентність здоров'язбереження. Ми проаналізували 25 робіт вітчизняних дослідників та встановили, що поняття «здоров'язберігаюча компетентність» зустрічається у 40 % робіт, «здоров'язбережувальна компетентність» – у 52 %,

«здоров'язберігальна компетентність» – у 4 % робіт, «компетентність здоров'язбереження» – у 4 % робіт. При чому, що в роботах різних років одних і тих же авторів зустрічається поняття як «здоров'язберігаюча компетентність», так «здоров'язбережувальна компетентність» (Антонова О. Є. й Поліщук Н. М. 2011 [7] і 2018 [8] роки та Іваній І. В. 2013 [9] і 2016 [10] роки).

Аналіз змісту поняття про ЗЗК вітчизняних авторів (17 визначень) показав, що ЗЗК: у 7 визначеннях – це інтегральна (інтегративна) якість (риса, характеристика, здатність), у 3 визначеннях – це комплекс знань, умінь, ставлень та цінностей, у 3 визначеннях – це характеристики, властивості, особливості, у 1 визначенні – це суб'єктивна категорія, у 1 визначенні – це рівень майстерності, у 1 визначенні – це здатність зміцнювати, у 1 визначенні – це компетентність, що проявляється у проведенні заходів і застосуванні технологій. У зазначених визначеннях знаходимо певні спільні елементи. Більшість дослідників визначають ЗЗК як рису чи якість особистості, яка розкривається у сукупності цінностей, знань, умінь, навичок збереження власного здоров'я та здоров'я оточуючих у різних видах діяльності.

У Законі України «Про освіту» визначено, що «компетентність – це динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність» [11].

На основі проведеного аналізу ми конкретизуємо власне визначення поняття про ЗЗК вчителя хімії. Отже, на нашу думку, ЗЗК вчителя хімії – це динамічна риса особистості вчителя, яка заснована на інтеграції знань, умінь, навичок, цінностей і досвіду, що проявляється у здатності здійснювати особистісну та професійну здоров'язбережувальну діяльність на уроках, в позаурочній та позакласній роботі з хімії.

Під розвитком ЗЗК вчителів хімії в закладах післядипломної освіти ми розуміємо процес закономірного якісного змінювання цілісного багатомірного особистісного утворення, в основу якого покладено високу розвиненість мотивів здоров'язбережувальної діяльності, ціннісних орієнтацій на здоров'я, професійних, педагогічних, психологічних, природничих знань, умінь і навичок, практичного здоров'язбережувального досвіду, що забезпечує виконання педагогом здоров'язбережувальних функцій у стандартних та нестандартних умовах педагогічної діяльності за рахунок запровадження у систему підвищення кваліфікації спеціальних педагогічних умов, які відповідають вимогам сьогодення та потребам у здоров'язбережувальній професійній та особистісній діяльності.

ЗЗК вчителя хімії є складним багатокомпонентним явищем, тому ми визначаємо необхідність обґрунтування її структури. Під структурою розуміється взаєморозміщення та взаємозв'язок складових частин цілого.

У табл. 1 представлено порівняльну характеристику структурних компонентів ЗЗК, представлених у дослідженнях різних авторів.

Таблиця 1 – Порівняльна характеристика структурних компонентів здоров'язбережувальної компетентності особистості за результатами досліджень вітчизняних та зарубіжних науковців

№	Автор, джерело	Структура здоров'язбережувальної компетентності та суміжних з нею за змістом понять
1	О. Антонова та Н. Поліщук [7]	Аксіологічний, змістовий, операційно-діяльнісний, контрольньо-оцінний, результативний
2	В. Бобрицька [12]	Мотиваційний, когнітивний, поведінково-діяльнісний, професійно-технологічний
3	Т. Бондаренко [13]	Когнітивний, емоційно-ціннісний, практично-діяльнісний
4	Т. Веретенко, М. Лехолетова [14]	Мотиваційний, змістовий, практичний, рефлексивний
5	Д. Воронін [15]	Аксіологічний, інформаційний, фізичний, творчий
6	Н. Кравчук [16]	Когнітивно-інтелектуальний, мотиваційно-ціннісний, практично-діяльнісний
7	Т. Панасенко [17]	Когнітивний, особистісний, діяльнісний
8	О. Соколенко [18]	Мотиваційний, когнітивний, афективний, конативний
9	А. Сухих [19]	Ціннісно-мотиваційний, діяльнісний, когнітивний компоненти
10	Е. Шатрова [20]	Ціннісно-мотиваційний, когнітивний, операційно-технологічний, компонент особистих і професійних якостей педагога
11	М. Шеян [21]	Мотиваційний, когнітивний, діяльнісний
12	О. Югова [22]	Змістовий, діяльнісний, особистісний

Як показує аналіз, значна частина компонентів у структурі компетентності мають різні назви, але схоже змістове наповнення, за яким ми об'єднали компоненти ЗЗК у 4 групи (табл. 2). Біля кожного з компонентів зазначено кількість разів, які він зустрічається у дослідженнях науковців.

Таким чином, на основі проведеного аналізу досліджень ми визначаємо наступні компоненти здоров'язбережувальної компетентності вчителів хімії: ціннісно-мотиваційний, когнітивний, діяльнісний та особистісний (рис. 1).

Когнітивний компонент ЗЗК вчителя хімії передбачає володіння вчителем системою знань, необхідних для здійснення здоров'язбережувальної освітньої діяльності, як особистісної, так і професійної.

Таблиця 2 – Компоненти ЗЗК за змістовим наповненням та суттю

Групи компонентів	Компоненти
Ціннісно-мотиваційний	мотиваційний – 4, ціннісно-мотиваційний – 2, мотиваційно-ціннісний – 1, емоційно-ціннісний – 1, аксіологічний – 2, афективний – 1
Когнітивний	когнітивний – 7, змістовий – 3, інформаційний – 1, когнітивно-інтелектуальний – 1
Діяльнісний	діяльнісний – 2, поведінково-діяльнісний – 1, конативний – 1, контрольньо-оцінний – 1, операційно-діяльнісний – 1, операційно-технологічний – 1, практичний – 1, практично-результативний – 1, рефлексивний – 1, професійно-технологічний – 1
Особистісний	особистісний 2, компонент особистих і професійних якостей педагога – 1, творчий, фізичний – 1

Рисунок 1 – Структура здоров'язбережувальної компетентності вчителя хімії

Когнітивний компонент охоплює комплекс професійних, методичних, валеологічних знань, які необхідні вчителю для формування здоров'язбережувальної компетентності учнів. До таких знань відносяться:

- знання змісту і сутності здоров'язбереження та здоров'язбережувальної компетентності, складових здоров'я відповідно до холістичного підходу та складових здорового способу життя;
- знання про технології здоров'язбереження учнів та створення здоров'язбережувального освітнього середовища на уроках та в позаурочній роботі з хімії;
- знання про зв'язок хімії зі здоров'ям, про вплив хімічних речовин на здоров'я, як негативний, так і позитивний;
- знання правил техніки безпеки для здоров'я та збереження життя тих, хто навчається;
- знання про особливості використання різних технологій навчання, в тому числі інформаційно-комунікативних, в процесі здоров'язбережувальної діяльності.

Діяльнісний компонент ЗЗК вчителя хімії передбачає розвинуті практичні уміння вести здоровий спосіб життя, відсутність шкідливих звичок, уміння раціонально організувати час, володіння здоров'язбережувальними освітніми технологіями та модель взаємодії вчителя хімії з дітьми. Даний компонент оцінює ступінь замученості вчителя в цілісну систему здоров'язбережувального освітнього процесу. Він визначає практичний аспект реалізації потенціалу ЗЗК вчителя хімії, оскільки показує рівень практичної особистості та професійної здоров'язбережувальної діяльності. Разом з когнітивним діяльнісний компонентом визначає специфіку ЗЗК вчителя хімії, його відмінність від ЗЗК вчителів інших навчальних дисциплін.

Особистісний компонент ЗЗК вчителя хімії пов'язаний з виявом індивідуальних рис та якостей, які визначають індивідуальну та професійну здоров'язбережувальну діяльність. В основу особистісного компонента покладено особисту установку вчителя на набуття і реалізацію знань, умінь та досвіду здорового способу життя. До особистісних якостей, які дозволяють активно вести здоров'язбережувальну діяльність, ми відносимо: організаторські і комунікативні здібності, емпатія та домінуючі стратегії поведінки в конфліктних ситуа-

ціях. Організаторські та комунікативні здібності є складовою частиною педагогічних здібностей. Організаторські – це здібності організувати роботу учнів і свою власну зовнішню і внутрішню діяльність, комунікативні – проявляються у продуктивності спілкування з усіма суб'єктами освітнього процесу, педагогічній доцільності ставлень, педагогічному такті [23]. У контексті здоров'язбереження організаторські здібності вчителя визначають можливість ефективно організувати процес використання здоров'язбережувальних технологій на уроках та в позаурочній і позакласній роботі з хімії, а також ефективність здійснювати особистісну здоров'язбережувальну діяльність. Комунікативні здібності у контексті здоров'язбереження визначають ставлення вчителя до учнів та ефективність комунікації між вчителем та учнями. Емпатія має велике значення в педагогічній діяльності, оскільки професія вчителя, яка діє у системі «людина-людина», висуває серйозні вимоги до емоційної сторони його особистості.

Ціннісно-мотиваційний компонент ЗЗК вчителя хімії включає перш за все бажання і готовність здійснювати здоров'язбережувальну діяльність, які виражаються визнанням здоров'я як однієї з головних людських цінностей та мотивацією до ведення здорового способу життя та здійснення професійної здоров'язбережувальної діяльності. Цей компонент охоплює ціннісні орієнтації, мотиви, потреби вчителя, які визначають його успішну професійну діяльність. Характеризує рівень бажання реалізувати ЗЗК у власному житті, використовувати її основні елементи в професійній діяльності, ступінь задоволення діяльністю, спрямованою на збереження та укріплення здоров'я тих, хто навчається. Являє собою сукупність соціальних, психологічних та педагогічних цінностей здоров'я. Його суттю є ціннісна установка на рівні можливості для кожної особистості реалізувати себе у здоров'язбережувальній діяльності та здоровому способі життя. Ціннісно-мотиваційний компонент ЗЗК вчителя хімії характеризується високим рівнем позитивної мотивації до здорового способу життя (у структурі цінностей здоров'я займає 1-2 місце).

ВИСНОВКИ. На основі аналізу наукових праць нами було сформульоване визначення поняття про здоров'язбережувальну компетентність вчителя хімії, яка є динамічною рисою особистості вчителя, яка заснована на інтеграції знань, умінь, навичок, цінностей і досвіду, що проявляється у здатності здійснювати особистісну та професійну здоров'язбережувальну діяльність на уроках, в позаурочній та позакласній роботі з хімії. У структурі здоров'язбережувальної компетентності вчителя хімії ми виокремимо когнітивний, діяльнісний, особистісний та ціннісно-мотиваційний компоненти. Когнітивний та діяльнісний компоненти визначають змістову специфіку здоров'язбережувальної компетентності саме вчителя хімії. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченні методів та технологій, використання яких буде сприяти розвитку здоров'язбережувальної компетентності вчителів хімії в системі післядипломної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Черевко С. В. Визначення готовності майбутніх учителів до застосування здоров'язбережувальних технологій у професійній діяльності. *Вісник Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського*. 2016. № 97. С. 119–124.
2. Освіта в Україні: базові індикатори. Інформаційно-статистичний бюлетень результатів діяльності галузі освіти у 2017/2018 н. р. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/nova-ukrainska-shkola/1serpkonf-informatsiyuy-byuleten.pdf> (дата звернення: 13.03.2020)
3. Чуркина М. Ю. Проблема здоров'язбереження при изучении химических дисциплин. *Известия Самарского научного центра Российской академии наук*. 2008. № 2. С. 75–81.
4. Федоренко С. А., Бутко Л. В. Ключові компетентності як об'єкт дидактичних розвідок. *Вісник Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського*. 2019. № 116. С. 19–24.
5. Кочерга Є. В. Дослідження проблеми формування здоров'язбережувальної компетентності майбутнього вчителя у вітчизняній педагогічній науці. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна*. Х.: Видавництво ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2016. Серія: Валеологія: сучасність і майбутнє. Вип. 20. С. 101–104.
6. Curry L., Docherty M. Implementing competency-based education. *Collected Essays on Learning and Teaching*, 2017. v. 10. p. 61–73. DOI: 10.22329/celt.v10i0.4716
7. Антонова О. Є., Поліщук Н. М. Здоров'язберігаюча компетентність особистості як наукова проблема (аналіз поняття). *Вища освіта у медсестринстві: проблеми і перспективи : зб. ст. Всеукр. наук.-практ. конф. (10–11 лист. 2011)*. Житомир : Полісся, 2011. С. 27–31.
8. Антонова О. Є., Поліщук Н. М. Науково-теоретичні засади підготовки вчителя у системі післядипломної педагогічної освіти до збереження здоров'я учнів. *Андрогогічний вісник*. Житомир: Вид. ЖДУ ім. І. Франка, 2018. Вип. 9. С. 46–58.
9. Іваній І. В. Характеристика сутності здоров'язберігаючої компетентності вчителя фізичної культури. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2013. № 3. С. 18–22.
10. Іваній І. В. Здоров'язбережувальна компетентність і професійна культура фахівця з фізичного виховання. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. Серія : Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт. 2016. Вип. 136. С. 89–92.
11. Про освіту: Закон України № 38–39, ст. 380, 2017. Дата оновлення: 16.01.2020. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
12. Бобрицька В. І. Формування здорового способу життя у майбутніх учителів : Моногр.; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. Полтава : ТОВ «Полігр. центр «Скайтек», 2006. 431 с.

13. Бондаренко Т. С. Визначення структури здоров'язберігаючої компетентності майбутніх вчителів біології. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, 2012. № 1 (19). С. 214–223.

14. Веретенко Т., Лехолетова М. Змістові характеристики здоров'язбережувальної компетентності майбутніх соціальних педагогів і соціальних працівників. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : науковий журнал / МОН України, Сумський держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва, М. А. Бойченко, О. Є. Антонова та ін.]*. Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2017. № 2 (66). С. 20–40.

15. Воронін Д. Є., Окса М. М. Загальнопедагогічний і психологічний аналіз сутності і компонентів здорового способу життя студентів економічних спеціальностей. *Педагогіка, психологія та мед.-біол. пробл. фіз. виховання і спорту*. 2005. № 6. С. 3–21.

16. Кравчук Н. Структурні компоненти формування здоров'язбережувальної компетентності у майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів у процесі професійної підготовки. *Научные труды SWorld*. 2015. Випуск 2. Том 9. С. 10–16.

17. Панасенко Т. В. Формування здоров'язберігаючої компетентності майбутніх вчителів початкової школи у ВНЗ І-ІІ р.а. *Молодий вчений*. 2016. № 9.1. С. 130–134.

18. Соколенко О. І. Сутність ціннісного ставлення студентів вищих педагогічних навчальних закладів до свого здоров'я. *Педагогіка і психологія фор-*

мування творчої особистості : проблеми і пошуки : зб. наук. пр. / редкол. : Т. І. Суцєнко (гол. ред.) та ін. Запоріжжя, 2007. Вип. 47. С. 311–315.

19. Сухіх А. С. Здоров'язбережувальне використання програмно-апаратних засобів учнями 5-9 класів у закладах загальної середньої освіти : монографія. *Теорія та методика навчання математики, фізики, інформатики*. Кривий Ріг : Видавничий відділ Криворізького національного університету, 2018. Том XVI. Випуск 2 (45) : спецвипуск «Монографія у журналі». 250 с.

20. Шатрова Е. А. Теоретическая модель формирования здоровьесберегающей компетентности педагога. *Вестник Томского государственного педагогического университета (TSPU Bulletin)*. 2012. № 2 (117). С. 111–116.

21. Шеян М. О. Критерії, показники та рівні розвитку здоров'язбережувальної компетентності вчителів основної школи у системі післядипломної педагогічної освіти. *Молодий вчений*. 2018. № 9. С. 74–78.

22. Югова Е. А. Анализ структуры и содержания здоровьесберегающей компетентности студентов педагогического вуза. *Вестник Красноярского государственного педагогического университета им. В. П. Астафьева*. 2011. № 3. С. 213–217.

23. Матласевич О. В. Компонентний склад та структура педагогічних здібностей. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія» Серія : Психологія*. 2016. Вип. 3. С. 119–133. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoapp_2016_3_12

CONCEPT AND STRUCTURE OF CHEMISTRY TEACHER HEALTH-SAVING COMPETENCE

Ye. Kocherha

Communal institution of higher education “Dnipro Academy of Continuing Education” of Dnipropetrovsk regional council
vul. Volodymyr Antonovych, 70, Dnipro, 49006, Ukraine. E-mail: blago-2013@ukr.net

Purpose. The article deals with determining the concept and structure of chemistry teacher health-saving competence. **Methodology.** The theoretical study was made using general scientific methods: analysis and synthesis, comparison and descriptions. **Results.** The essence of the concepts «chemistry teacher health-saving competence» and «development of chemistry teacher health-saving competence» is opened. The structural components of health-saving competence presented by national and foreign scientists were analyzed. The content of the cognitive, activity, personal and value-motivational components of chemistry teacher health-saving competence is revealed. It is determined that the cognitive component includes knowledge about health, health-saving educational technologies, knowledge about the relationship between Chemistry and health, knowledge of the safe handling rules of chemicals both in everyday life and in the educational process; the activity component implies the ability to carry out health-saving individual and professional activities; personal component involves organizational and communication skills, empathy, behavior in conflict situations; value-motivational component includes value of health, motivation for personal and professional health saving activity. **Originality.** The scientific novelty occurs in the fact that in the article chemistry teacher health-saving competence by revealing the content of its cognitive, activity, personality, and value-motivational components are considered. **Practical value.** The results of this study can be taken into account by leading pedagogical specialists in the field of postgraduate education in the development of educational and professional programs and, accordingly, curricula for the in-service teacher training courses. **Conclusions.** Chemistry teacher health-saving competence is one of key competencies and should be developed during the in-service teacher training courses. References 23, tables 2, figures 1.

Key words: health-saving competence, chemistry teacher, cognitive component, activity component, personal component, value-motivational component.

REFERENCES

1. Cherevko, S. V. (2016), “Vyznachennia hotovnosti maibutnix uchyteliv do zastosuvannia zdoroviazberezhuvalnykh tekhnolohii u profesiinii diialnosti” [Determination of future teachers' readiness

to the use of health saving technology in the professional activity], *Visnyk Kremenchutskoho natsionalnoho universytetu imeni Mykhaila Ostrohradskoho* [Transactions of Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University], no. 97, pp. 119–124.

2. *Osvita v Ukraini: bazovi indykatory. Informatsiino-statystychnyi biuletyn rezultativ diialnosti haluzi osvity u 2017/2018 n. r.* [Education in Ukraine: basic indicators. Information bulletin of the results of the education industry in 2017/2018 years], URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/nova-ukrainska-shkola/1serpkonf-informatsiyniy-byuletyn.pdf>
3. Churkyna, M. Yu. (2008)? “*Problema zdorove-sbezhenyia pry yzuchenny khymycheskykh dystsyplin*” [The problem of health conservation in the study of chemical disciplines], *Yzvestyia Samarskoho nauchnoho tsentra Rossyiskoi akademyy nauk* [Bulletin of the Samara Scientific Center of the Russian Academy of Sciences], no. 2. pp. 75–81.
4. Fedorenko, S. A., Butko, L. V (2019), “*Kliuchovi kompetentnosti yak ob'iekt dydaktychnykh rozvidok*” [Key competencies competence as an object of didactic researches], *Visnyk Kremenchutskoho natsionalnoho universytetu imeni Mykhaila Ostrohradskoho* [Transactions of Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University], no. 116. pp. 19–24.
5. Kocherha, Ye. V. (2016), “*Doslidzhennia problemy formuvannia zdoroviazberezhuvanoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia u vitchyzniani pedahohichnii nauksi*” [Research of problem of formation of future teacher' health-saving competence in national pedagogical science], *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu im. V. N. Karazina, Seriya: Valeolohiia: suchasnist i maibutnie* [Bulletin of V. N. Karazin Kharkiv National University, Series: Valeology: modernist and future], *KhNU V. N. Karazina*, Issue 20, pp. 101–104.
6. Curry, L., Docherty, M. (2017), “*Implementing competency-based education*”, *Collected Essays on Learning and Teaching*, v. 10, pp 61–73. DOI: 10.22329/celt.v10i0.4716
7. Antonova, O. Ye., Polishchuk, N. M. (2011), “*Zdoroviazberihaiucha kompetentnist osobystosti yak naukova problema (analiz poniattia)*” [Health-saving competence of the individual as a scientific problem (concept analysis)], *Vyshcha osvita u medsestrynstvi: problemy i perspektyvy : zb. st. Vseukr. nauk.-prakt. konf.* [Higher education in nursing: problems and prospects: Coll. Art. All-Ukrainian scientific-practical conf.], *Zhytomyr : Polissia*, pp. 27–31.
8. Antonova, O. Ye., Polishchuk, N. M. (2018), “*Naukovo-teoretychni zasady pidhotovky vchytelia u systemi pisliadyplomnoi pedahohichnoi osvity do zberezhenia zdorovia uchniv*” [Scientific and theoretical principles of teacher preparation in the system of postgraduate pedagogical education for preserving students' health], *Andrahohichni visnyk* [Andragogical Bulletin], *Zhytomyr*, Issue 9, pp. 46–58.
9. Ivani, I. V. (2013), “*Kharakterystyka sutnosti zdoroviazberihaiuchoi kompetentnosti vchytelia fizychnoi kultury*” [The essential characteristic of health preserving competence of physical education teacher], *Pedahohika, psykholohiia ta medyko-biologichni problemy fizychnoho vykhovannia i sportu* [Pedagogy, psychology and medical and biological problems of physical education and sports], no. 3, pp.18–22.
10. Ivani, I. V. (2016) “*Zdoroviazberezhuvalna kompetentnist i profesiina kultura fakhivtsia z fizychnoho vykhovannia*” [Health keeping competence and professional culture of a physical training specialist], *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu. Seriya : Pedahohichni nauky. Fizyчне vykhovannia ta sport* [Bulletin of the Chernihiv National Pedagogical University. Series: Pedagogical sciences. Physical education and sports], no. 136, pp. 89–92.
11. Pro osvitu: Zakon Ukrainy [About education: Law of Ukraine] № 38–39, st. 380, 2017. Data onovlennia: 16.01.2020. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
12. Bobrytska, V. I. (2006) *Formuvannia zdorovoho sposobu zhyttia u maibutnikh uchyteliv* [Building a healthy lifestyle for future teachers], «Skaitek», Poltava, 431 p.
13. Bondarenko, T. Ye. (2012), “*Vyznachennia struktury zdoroviazberihaiuchoi kompetentnosti maibutnikh vchyteliv biologii*” [The definition of health-keeping competence's structure of future biology teachers], *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii* [Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies], *Sumy : SumDPU im. A. S. Makarenka*, no. 1 (19), pp. 214–223.
14. Veretenko, T., Lekholetova, M. (2017), “*Zmistovi kharakterystyky zdoroviazberezhuvanoi kompetentnosti maibutnikh sotsialnykh pedahohiv i sotsialnykh pratsivnykiv*” [The characteristics of health-preserving competence in the future social teachers and social workers], *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii : naukovi zhurnal* [Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies: scientific journal], *Sumy : SumDPU im. A. S. Makarenka*, no. 2 (66). pp. 20–40.
15. Voronin, D. Ye., Oksa, M. M. (2005), “*Zahalnopedahohichni i psykholohichni analiz sutnosti i komponentiv zdorovoho sposobu zhyttia studentiv ekonomichnykh spetsialnostei*” [General pedagogical and psychological analysis of the essence and components of healthy lifestyle of students of economic specialties], *Pedahohika, psykholohiia ta med.-biol. probl. fiz. vykhovannia i sportu* [Pedagogy, psychology and med.-biol. probl. phys. education and sports], no. 6. pp. 3–21.
16. Kravchuk, N. (2015), “*Strukturni komponenty formuvannia zdoroviazberezhuvanoi kompetentnosti u maibutnikh vykhovateliv doshkilnykh navchalnykh zakladiv u protsesi profesiinoy pidhotovky*” [Theoretical basis of formation the health-preserving competence of future teachers of preschool educational institutions], *Nauchnye trudy SWorld* [Scientific works of SWorld], Issue 2, Volume 9, pp. 10–16.
17. Panasenko, T. V. (2016), “*Formuvannia zdoroviazberihaiuchoi kompetentnosti maibutnikh vchyteliv pochatkovoї shkoly u VNZ I-II r.a.*” [The formation of health maintenance competence of the future primary school teachers at the higher educational establishments of I-II level of accreditation], *Molodyi vchenyi* [A young scientist], no. 9.1, pp. 130–134.

18. Sokolenko, O. I. (2007), "Sutnist tsinnisnoho stavlennia studentiv vyshchych pedahohichnykh navchalnykh zakladiv do svoho zdorovia" [The essence of value attitude of students of higher education institutions to their health], *Pedahohika i psykholohiia formuvannia tvorchoi osobystosti : problemy i poshuky* [Pedagogy and psychology of creative personality formation: problems and searches], Zaporizhzhia, Issue 47, pp. 311–315.
19. Sukhikh, A. S. (2018), "Zdoroviazberezhuvalne vykorystannia prohramno-aparatnykh zasobiv uchniamy 5-9 klasiv u zakladakh zahalnoi serednoi osvity : monohrafiia" [Health-saving use of software by grade 5-9 students in general secondary education institutions: monograph], *Teoriia ta metodyka navchannia matematyky, fizyky, informatyky* [Theory and methods of teaching mathematics, physics, computer science], Kryvyi Rih : Volume XVI, Issue 2 (45), 250 p.
20. Shatrova, E. A. (2012), "Teoretycheskaia model formirovannia zdorovesberehaiushchei kompetentnosti pedahoha" [A theoretical model for the formation of a teacher's health-saving competence], *Vestnyk Tomskoho hosudarstvennoho pedahohycheskoho unyversyteta* [Bulletin of Tomsk State Public Pedagogical University], no. 2 (117). pp. 111–116.
21. Sheian, M. O. (2018), "Kryterii, pokaznyky ta rivni rozvytku zdoroviazberezhuvalnoi kompetentnosti vchyteliv osnovnoi shkoly u systemi pislidyplomnoi pedahohichnoi osvity" [Criteria, indicators and levels of development of the health-preserving competence of teachers of basic secondary school in the system of postgraduate pedagogical education], *Molodyi vchenyi* [A young scientist], no. 9. pp. 74–78.
22. Yuhova, E. A. (2011), "Analyz struktury y sodержaniia zdorovesberehaiushchei kompetentnosti studentov pedahohycheskoho vuza" [Analysis of the structure and content of health-saving competence of students of a pedagogical university], *Vestnyk Krasnoiarskoho hosudarstvennoho pedahohycheskoho unyversyteta im. V.P. Astafieva* [Bulletin of the Krasnoyarsk V.P. Astafiev State Pedagogical University], no. 3. pp. 213–217.
23. Matlasevych, O. V. (2016), "Komponentnyi sklad ta struktura pedahohichnykh zdibnostei" [Compositional Constitution and Structure of Educational Abilities], *Naukovi zapysky Natsionalnoho unyversytetu «Ostrozka akademiia» Seriia : Psykholohiia* [Scientific notes of the National University "Ostroh Academy" Series: Psychology], Issue 3, pp. 119–133.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoapp_2016_3_12

Стаття надійшла 20.03.2020.